

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

ДАВТЯН А. С.,
аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ
З ПУБЛІЧНИМИ ЗАКЛИКАМИ ДО ВЧИНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ**

У статті розглядається еволюція становлення й розвитку кримінальної відповідальності за злочини проти громадської безпеки, злочини, пов'язані з тероризмом, публічними закликами до вчинення терористичного акту. Розглянуто питання щодо поняття такого злочину, як публічні заклики до вчинення терористичного акту, і з'ясування його місця в системі терористичних злочинів. Позначені проблеми кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, пов'язаних із публічними закликами до вчинення терористичного акту, і визначені напрями їх розв'язання.

Ключові слова: громадська безпека, тероризм, терористичні злочини, терористичний акт, публічні заклики.

Рассматривается эволюция становления и развития уголовной ответственности за преступления против общественной безопасности, преступлений, связанных с терроризмом, публичными призывами к совершению террористического акта. Рассмотрены вопросы понятия такого преступления, как публичный призыв к совершению террористического акта, и установлено его место в системе террористических преступлений. Обозначены проблемы уголовной ответственности за совершение преступлений, связанных с публичными призывами к совершению террористического акта, и определены направления их решения.

Ключевые слова: общественная безопасность, терроризм, террористические преступления, террористический акт, публичные призывы.

The evolution of the formation and development of criminal responsibility for crimes against the public safety, crimes related to terrorism, public exhortations to commit a terrorist act, are considered. Questions about the notion of such crimes as public incitement to commit a terrorist act and to determine its place in the system of terrorist crimes, are considered. Problems of criminal liability for crimes related to public calls to commit a terrorist act and directions for their solution are identified.

Key words: public safety, terrorism, terrorist crimes, terrorist acts, public appeals.

Вступ. Тероризм залишається однією з найбільших загроз третього тисячоліття. У межах протидії цьому явищу багато уваги приділяється терористичним злочинам. Тероризм зазіхає на основне право людини – право на життя. Усвідомлення суспільної небезпеки тероризму актуалізувало діяльність законодавця з формування нормативно-правової бази,

спрямованої на протидію цьому злу. На жаль, терористичні акти все частіше вчиняються на території України. Тероризм у наш час набуває рис глобальної проблеми людства, і тому проблема боротьби з ним є однією з найактуальніших, що стоять перед міжнародною спільнотою. Кожна держава, яка засуджує тероризм, має своїм правовим обов'язком визнати це явище злочином.

Питанням щодо визначення ознак терористичних злочинів приділялася увага в роботах таких українських учених, як В.Ф. Антипенко, В.І. Борисов, В.О. Глушков, В.П. Ємельянов, В.С. Зеленецький, В.В. Крутов, В.А. Ліпкан, С.М. Мохончук, Л.В. Новікова, В.Г. Пилипчук, М.В. Семикін, В.П. Тихий, О.В. Шамара та ін. При цьому значна увага приділялася розгляду терористичного акту й інших злочинів терористичної спрямованості, створення терористичної групи чи терористичної організації, утягнення в учинення терористичного акту, фінансування тероризму. Що ж стосується витоків становлення та розвитку кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з публічними закликами до вчинення терористичного акту (ст. 258-2 Кримінального кодексу України (далі – КК України)), то ці питання потребують значно більшої уваги в наукових розробках.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження історії становлення й розвитку в законодавстві України кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з публічними закликами до вчинення терористичного акту.

Результати дослідження. Тероризм – явище, знайоме людству ще з давніх часів. Його історія починається з утворення терористичної групи сікаріїв – членів секти, що діяла в Палестині в I сторіччі нашої ери. Головною зброєю її членів був кинджал або короткий меч (сіка), захований під одягом. Сікарії застосовували незвичайну тактику – атакували супротивника серед білого дня, переважно під час свят, коли Єрусалим був переповнений юрбами людей. Вони думали, що юрба зі своєю щільністю й тиснявою стане для них чимось начебто темряви, у якій легше залишитися непоміченим або сховатися від переслідувачів. Сікарії знищували представників династії Іродів, руйнували їхні палаци, спалювали зерносклади, виводили з ладу системи водопостачання.

Поняття «тероризм» походить від слова терор (лат. terror – страх, жах, жахливість). Саме ця обставина й визначає терор як особливу форму політичного насилля, що характеризується жорстокістю, цілеспрямованістю та удаваною ефективністю. Ці особливості визначили широке використання терору протягом людської історії як засіб політичної боротьби в інтересах держави, організацій і окремих груп осіб. Власне, сам факт публічної страти кримінальних або політичних злочинців чи процес аутодафе (публічне спалення на вогнищі еретиків, еретичних творів) у період середньовікової інквізиції, страти непокірних у період яacobинської диктатури у Франції й інші політичні явища стали класичною формою терору в інтересах держави та католицької церкви.

До широкого вжитку термін «тероризм» увійшов наприкінці XVIII ст. й означав репресивну політику, що проводилася яacobинцями відносно супротивників під час Великої французької буржуазної революції 1789–1794 рр. На сьогодні під тероризмом розуміють метод досягнення політичних або інших публічних цілей групою людей за допомогою систематичного використання насильства.

Нова епоха визначила особливе звучання тероризму. Як поняття слова «тероризм» і «терорист» з'явилися наприкінці XVII ст. Але донині слово «тероризм» уживається дуже широко й означає весь спектр різноманітних відтінків насильства. Немає загальноприйнятого визначення поняття «тероризм», існують різночитання в самому розумінні тероризму як явища, часу його виникнення, його джерел, умов і причин існування. Тракткування часто залежить від політичних поглядів, релігійних переконань та етнічної належності. Нерідко мас-медіа поряд із поняттям «терорист» використовують полярні терміни, від «бандит», «бойовики», «незаконні збройні формування» до «герой», «партизани», «національно-визвольний рух». В одному випадку – це злочин, в іншому – подвиг. Нейтральність у її чистому вигляді, виходячи з природи самого явища, відсутня. Залежно від соціокультурного простору, політичної кон'юнктури, змінюється й ставлення до дій терористів. Конфліктогенний

потенціал тероризму особливо зростає із 60-х рр. ХХ ст., коли регіони світу були охоплені зонами та спалахами активності різних за своєю орієнтацією терористичних організацій і груп. Нині у світі нараховується понад 500 нелегальних терористичних організацій.

На початку ХХІ ст. проблема тероризму й боротьби з ним є водночас новою і не новою. Тероризм як негативне соціально-політичне і кримінальне явище існує й досліджується давно. Але тероризм сьогодні – складніший і небезпечніший, ніж, зокрема, у часи народовольців. На сьогодні він перетворився в потужну зброю, інструмент і навіть технологію, що використовується проти влади, суспільства та людства загалом [1]. Уважалось, що тероризм виникає, коли суспільство перебуває у глибокій кризі, насамперед коли в суспільстві відбувається криза державно-правової системи та ідеології. У такому суспільстві з'являються певні опозиційні групи – політичні, соціальні, національні, релігійні, які ставлять під сумнів законність чинної влади, усієї системи управління. Якщо такі групи дійдуть думки, що досягнути зміни влади шляхом закону вони не в силі, то, найвірогідніше, вони намагатимуться досягти бажаного через насильство, тобто тероризм. При цьому моральним виправданням насильства такі угруповання вважатимуть високу мету, важливість і чистоту своїх поглядів і намірів. Таким був тероризм на ранніх стадіях свого розвитку, коли обирав своїм об'єктом політичних лідерів або представників влади як безпосередньо істинних винуватців своїх «бід».

Досліджуючи історичну генезу становлення санкцій за злочинні діяння стосовно терористичної діяльності й аналізуючи положення законодавства інших країн у частині встановлення відповідальності за створення та діяльність терористичної групи або терористичної організації, І.С. Шапкін наголошує на тому, що в деяких країнах за досліджувані діяння передбачено вищу міру покарання з урахуванням особливостей кримінального законодавства, тобто або довічне позбавлення волі, або страта [18, с. 346]. Установлення такого виду покарання пояснюється надзвичайно великим ступенем суспільної небезпечності терористичних злочинів, оскільки терористичні злочинні групи й об'єднання спрямовують свою діяльність на спричинення шкоди чи загрози такої шкоди невизначеному колу осіб, а нерідко й національній безпеці [4, с. 365].

На сьогодні тероризм і його вияв – терористична діяльність у різних своїх зовнішніх формах – є одним із найнебезпечніших видів злочинної діяльності [10, с. 43]. Підходи дослідників до цієї проблеми визначаються тим, що тероризм виявився безпосередньо пов'язаним із проблемою виживання людства, забезпечення безпеки держав. Будучи крайньою формою вияву соціального, етнічного, релігійного радикалізму й екстремізму, він не схильний зупинитися ні перед чим заради досягнення своїх цілей. Це злочинне явище в усьому світі має тенденцію до стійкого зростання [6, с. 70].

Війна на сході України кардинально змінює свій характер, пристосовуючись до нищих умов. І війна, і тероризм породжують страх як елемент масових потрясінь, який може доходити й до рівня паніки. Водночас низка відмінних ознак тероризму (наявність незаконних збройних формувань; антигромадський спосіб діяльності вкрай агресивним особливим чином організованих суб'єктів) здійснюється за допомогою безпосереднього насильства чи загрози його застосування; метою є дезорганізація суспільного життя (не за допомогою вбивства максимальної кількості людей, а шляхом залякування мирного населення результатами терактів), що не дають змоги повністю ідентифікувати його як війну в її «класичному» (визначеними міжнародними конвенціями) розумінні. Характеристика змістової сторони східного тероризму як форми вияву війни, його елементів, функцій, класифікації видів і форм надалі можливість визначити тероризм на сході як засіб психологічного впливу, обов'язковими компонентами якого є наявність організаційно-управлінської структури, маніпулятивний характер впливу, застосування високотехнологічних удосконалених засобів для досягнення мети, наявність високого ступеня суспільної небезпеки, у силу яких розглядається як форма вияву війни, що має на меті формування негативного суспільного резонансу й нагнітання паніки, за допомогою яких ДНР і ЛНР впливають на органи влади [3, с. 265].

Тероризм, як кримінальне явище, уже давно являє собою глобальну загрозу для людства, отже, боротьба з ним набуває загальносвітового значення. На сьогодні акти тероризму,

як зазначається в Резолюції Генеральної Асамблеї та Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) № 49/60 від 09.12.1994 р., зумовлюють порушення прав людини, основних свобод і демократичних основ суспільства. Тероризму можливо протидіяти лише шляхом застосування відповідно до Уставу ООН і міжнародного права, стійкого усеосяжного підходу, включаючи активну участь і співробітництво всіх держав, міжнародних та регіональних організацій, а також шляхом активізації зусиль на національному рівні. Саме цим шляхом пішла наша держава. Ратифікація нашою країною міжнародних конвенцій, підписання двосторонніх угод щодо протидії виявам тероризму, створення, відповідно до Указу Президента України, у 1998 р. Антитерористичного центру при Службі безпеки України, прийняття 20.03.2003 р. Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [13], а також уперше впровадження в КК України кримінально-правової норми (ст. 258 (терористичний акт)), редакція якої суттєво відрізняється від змісту, який містила ст. 58 (терористичний акт) КК 1960 р., що передбачала відповідальність за вчинення терористичного акту, а також таких кримінально-правових норм, як утягнення в учинення терористичного акту (ст. 258-1 КК), публічні заклики до вчинення терористичного акту (ст. 258-2 КК), створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3 КК), сприяння вчиненню терористичного акту (ст. 258-4 КК).

28 грудня 1960 р. був прийнятий і введений у дію з 01 квітня 1961 р. новий КК УРСР, у якому термін «терористичний акт» застосовувався у двох кримінально-правових нормах. Так, у ст. 58 під ним розумілося вчинення вбивства чи заподіяння тяжкого тілесного пошкодження, спрямовані проти державного або громадського діяча чи представника влади у зв'язку з його державною чи громадською діяльністю і з метою підриву чи послаблення радянської влади. У ст. 59 під терористичним актом передбачалося вчинення вбивства чи заподіяння тяжкого тілесного пошкодження, спрямовані проти представника іноземної держави з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень.

Кримінальний кодекс України від 28.12.1960 р. [9], згідно з Указом ПВР № 7373-11 від 14.04.1989 р., доповнено ст. 62-1. Відповідно до ст. 62-1 КК від 1960 р. (заклики до вчинення злочинів проти держави), публічні заклики до зради Батьківщини, учинення терористичного акту або диверсії караються позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом у розмірі до двох тисяч карбованців. Але на підставі Закону № 2468-12 від 17.06.1992 р. ст. 62-1 була виключена.

У зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму Верховною Радою України, Кримінальний кодекс від 2001 р. [8] доповнено ст. 258-2, згідно із Законом «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму» від 21.09.2006 р. № 170-V [15]. Зміни до ст. 258-2 Кримінального кодексу від 2001 р. внесено також згідно із Законом «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 07.10.2014 р. № 1689-VII, відповідно до якого абзац другий частини першої було доповнено словами «з конфіскацією майна або без такої» та абзац другий частини другої – «та з конфіскацією майна або без такої» [14]. Уважаємо, що рішення вітчизняного законодавця щодо вдосконалення національного кримінального закону шляхом унесення до нього нових норм, унесення суттєвих змін і доповнень до інших законодавчих актів має охарактеризувати як належне реагування держави на збільшення потенційної загрози поширення тероризму, терористичних виявів і терористичної діяльності на території України.

На сьогодні, відповідно до ст. 258-2 КК України від 2001 р. [8] («Публічні заклики до вчинення терористичного акту»), публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів із такими закликами караються виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк із конфіскацією майна або без такої. Ті самі дії, учинені з використанням засобів масової інформації, караються обмеженням волі на строк до чотирьох років або

позбавленням волі на строк до п'яти років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років і з конфіскацією майна або без такої.

Концепція боротьби з тероризмом, затверджена Указом Президента України від 25.04.2013 р. № 230/2013, План заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. № 547-р, відповідний план МВС України не визначають критеріїв аналізу терористичної діяльності загалом як соціального явища та на об'єктах інфраструктури залізничного транспорту й у рухомому складі як його складової [17; 16; 12].

Варто зазначити, що публічні заклики до вчинення терористичного акту передбачають відкрите звернення до невизначеного або значного кола осіб, у якому висловлюються ідеї, погляд чи вимоги, спрямовані на те, щоб шляхом поширення їх серед населення чи його окремих категорій схилити певну кількість осіб до певних дій. Поняття «публічний», відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, визначено так: «Який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний» [2, с. 1187], при цьому поняття «заклик» визначено так: «Звертання до певної групи людей, у якому в стислій формі висловлено провідну ідею часу, політичну вимогу, завдання; відозва, гасло. Прохання, вимога розгорнути яку-небудь діяльність, певним чином поводити себе» [2, с. 395]. З цих визначень випливає, що під публічними закликами до вчинення терористичного акту як формою учинення злочину розуміють звернення до широкого кола людей із проханням, умовлянням, запрошенням, підкупом, вимогою (погрозою, примусом) учинити терористичний акт.

Потрібно визнати, що донедавна вказана стаття, за матеріалами статистики, на практиці не застосовувалася. Ми погоджуємось з думкою І.І. Мусянка та А.В. Коростиленка про те, що однією з причин цього є некоректна імплементація вищенаведеної статті Конвенції, зокрема її термінологічного апарату. Так, у ст. 258-2 КК України помилково використовується вузьке для українського законодавства поняття «терористичний акт», тоді як у Конвенції йдеться про запобігання «тероризму», «терористичній діяльності» і «терористичним злочинам», що не ає змоги, на нашу думку, застосовувати більш широкі аспекти боротьби з тероризмом [11].

Варто вказати, що законодавцем були здійсненні спроби законодавчого вдосконалення цієї імплементації. Зокрема, у законопроекті від 04.07.2013 р. № 2219а пропонувалось установити кримінальну відповідальність за «пропаганду і поширення ідеології тероризму, а також публічне підбурювання до вчинення діяльності, визначеної як терористична, або ж розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою поширення візуальних чи друкованих матеріалів з такими закликами», доповнивши з цією метою КК України новою ст. 258-6. Однак вказана законодавча пропозиція була визнана неприйнятною, оскільки в запропонованій ст. 258-6 КК України поняття «ідеологія тероризму», «пропаганда тероризму» визначались за допомогою оцінних термінів (зокрема категорій «системне поширення», «роз'яснення поглядів», «певна спільнота», «ідеал спільноти», «явища, пов'язані з ескалацією насильства у формі терористичних актів»), що вимагало додаткового законодавчого тлумачення, залежало від суб'єктивного сприйняття й тому створювало підґрунтя для можливих порушень прав і свобод громадян. Крім того, ст. 258-6 КК України частково вступала в колізію зі ст. 258-2 КК України, що створювало небажану конкуренцію кримінально-правових норм. До того ж законопроект був не позбавлений низки інших неузгодженостей і прогалів техніко-юридичного характеру.

Необхідно визначити, що заклики до інших терористичних дій, навіть криміналізованих, не тягнуть кримінальної відповідальності за ст. 258 КК України, що свідчить про недосконалість ознак складу злочину, передбаченого ст. 258-2 КК України, щодо вимог Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, бо у ст. 5 Конвенції рекомендується встановити кримінальну відповідальність у національних законодавствах за публічне підбурювання до вчинення терористичного злочину, тобто в тексті Конвенції мається на увазі криміналізована частина тероризму в його найбільш широкому розумінні, а не тільки терористичний акт.

Аналіз ч. 1 ст. 1 Конвенції Ради Європи дає підстави визначити такі положення: «Для цілей цієї Конвенції термін «терористичний злочин» означає будь-який із злочинів, викла-

дених і визначених в одному з договорів, перелік яких наведено в Додатку» [7]. Однак варто зазначити, що не тільки положення Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, але також життя і здоровий глузд указують на те, що здійснити публічні заклики в реальній дійсності можливо не тільки до терористичного акту, а й до будь-яких інших терористичних злочинів загалом і злочинів терористичної спрямованості зокрема (наприклад, до захоплення заручників, повітряного чи морського судна, до посягання на життя державного чи громадського діяча або представника іноземної держави, до створення терористичних груп чи терористичних організацій, фінансування тероризму тощо), а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів із такими закликами.

Звідси напрошується висновок щодо подальших кроків щодо вдосконалення ст. 258-2 КК України. Потрібно врахувати те, що, будучи за своєю суттю терористичним злочином, публічні заклики до вчинення таких дій повинні бути криміналізованими не тільки в частині закликів до вчинення терористичного акту, а й у вигляді закликів до будь-якого терористичного злочину, за вчинення якого настає відповідальність за КК України. Ми погоджуємося з думкою О.В. Епель, що необхідно звернути увагу на міжнародні норми в тому, що у ст. 5 Конвенції Ради Європи розглядувані дії називаються «публічне підбурювання до вчинення терористичного злочину». Однак для національного законодавства України традиційним є те, що підбурювання визначається як різновид співучасті у злочині, а не як самостійний злочин. Як самостійний злочин КК України передбачає в низці статей саме публічні заклики до певних злочинних дій, зокрема публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади (ст. 109 КК України), публічні заклики до вчинення дій, що посягають на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України), публічні заклики до вчинення терористичного акту (ст. 258-2 КК України), публічні заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295 КК України). Ці дії, хоча не є підбурюванням у його буквальному розумінні в національному законодавстві, але достатньо близькі до положень Конвенції Ради Європи щодо протидії таким діянням [5, с. 263].

Висновки. Нами досліджена історія становлення й розвитку в законодавстві України кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані з публічними закликами до вчинення терористичного акту. Криміналізована частина терористичної діяльності має назву «терористичні злочини» та включає злочини терористичної спрямованості й криміналізовану частину так званої забезпечувальної ланки в механізмі терористичної діяльності. До цієї криміналізованої частини забезпечувальної ланки належить і такий злочин, як публічні заклики до вчинення терористичного акту, передбачений ст. 258-2 КК України. Будучи за своєю суттю терористичним злочином, тобто складовою частиною тероризму в найбільш широкому розумінні, цей склад передбачає відповідальність лише за публічні заклики до вчинення терористичного акту (тероризм у вузькому розумінні), що не відповідає сутності цього злочину як терористичному в найбільш широкому його розумінні та вимогам Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму від 16.05.2005 р.

У зв'язку з викладеним, з метою більш коректної імплементації ст. 5 Конвенції, ми погоджуємося з думкою деяких учених в вважаємо за доцільне внести відповідні зміни до ст. 258-2 КК України, де передбачити відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного злочину, а не тільки до вчинення терористичного акту. Кваліфікований склад цього злочину має визначати кримінальну відповідальність за ті самі дії з використанням засобів масової інформації або вчинені службовою особою з використанням службового становища.

Список використаних джерел:

1. Васілін М.М. Щодо безпосереднього об'єкта сприяння вчиненню терористичного акту / М.М. Васілін. // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chaau_2013_2_7.pdf.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та СБ) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.

3. Дитюк В.З. Терористична діяльність на об'єктах транспортної інфраструктури у контексті подій на сході України: аналіз проявів / В.З. Дитюк // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2014. – № 12. – С. 265–268.
4. Дячкін О.П. Про деякі проблемні питання кримінально-правової характеристики злочинів терористичної спрямованості / О.П. Дячкін, М.О. Черномазова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 362–367.
5. Епель О.В. Публічні заклики до вчинення терористичного акту як терористичний злочин / О.В. Епель // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 1. – С. 263–270.
6. Журавльов А.Ю. Поняття та сутність злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю / А.Ю. Журавльов // Митна справа. – 2014. – № 3 (2). – С. 70–76.
7. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
8. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
9. Кримінальний кодекс України від 28.12.1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.
10. Кузьмін С.А. Сучасний стан терористичної загрози в Україні / С.А. Кузьмін, М.Ю. Азаров // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією. – 2012. – № 2. – С. 43–48.
11. Мусієнко І.І. Аналіз окремих аспектів правової бази протидії тероризму в Україні / І.І. Мусієнко, В.В. Коростилієнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravoznaves.com.ua/period/article/6988/%B2>.
12. Про План заходів МВС України з реалізації Концепції боротьби з тероризмом : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.09.2013 р. № 908.
13. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
14. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини : Закон України від 07.10.2014 р. № 1689-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 46. – Ст. 2046.
15. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму. Закон України від 21.09.2006 р. № 170-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 443.
16. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. № 547-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/547-2013-p>.
17. Про Концепцію боротьби з тероризмом : Указ Президента України від 25.04.2013 р. № 230/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/230/2013>.
18. Шапкін І.С. Покарання за злочини, передбачені ст. ст. 225, 228-3 Кримінального кодексу України / І.С. Шапкін // Митна справа. – 2011. – № 1 (73). – С. 346–351.

